

ISKOLA ÉS HONISMERET

Tanítómestereink

Korponay János: A mezőgazdaság és gazdasági ipar jövője és emelési módja¹

(Részlet)

Midőn általános vonásokban [Abaúj] megye mezőgazdasága és gazdasági ipara múltját, jelenét [...] kis keretbe foglalni törekedtünk, záradékul annak jövője s emelési módjára nézve kötelességünknek ismerjük igénytelen véleményünket előadni.

A mezőgazdaságot s gazdasági ipart értelmileg, pénz, szabad munka, szabad kereskedelem által lehet bizonyos tökélyfokra emelni [...]. Hogy a mezőgazdaság s gazdasági ipar kellő értelmiséggel kezelve és ápolva nincs, kitetszik abból is, hogy a [...] birtokok tulajdonosai sincsenek szakilag képezve. [...] Hiányzik továbbá a társulásoknak (association) gyakorlati alkalmazása. Jól, szakértelemmel vezetett, kitűzött cél felé törekvő, csupán a mezőgazdaság és iparára kiterjedő, egyedül nemzetgazdasági kérdésekkel foglalkozó gazdasági egylete a megyének még hiányzik. Ha máshol nem is, de itt áll a nagy hazafi mondata „*Ne cseréljük fel a szerepeket.*” Innen a mezőgazda anyagi és szellemi elmaradása.

Miután valláskülönbség nélkül, a néptanítók nevelése hiányos, mivel azoknak a földisme, természet- és erőmű, népszereű vegy- és műtan, állattenyésztés és gyógyítás, fatenyésztés és földművelés elméleti és gyakorlati bevezetésében, a kiképzési mód és alkalom hiányzik; miképp lehessen azt képzelni, hogy szánakozást érdemlő népiskoláinkban, e tekintetben valami előhaladás mutatkozzék?! [...]

Tény, hogy e megyében buzgó, tevékeny, s áldozatkészséggel ápolt gazdasági egylet, s az általa majdan rendezendő állat-, gép-, gazdasági termék, s iparműkiállítások nélkül a földművelő anyagi és szellemi jóléte ki nem fejthető. Pedig csak akarat és hazafíu pártolás kellene ahhoz, hogy a társulási eszme gyakorlati alkalmazása bámulatos eredményezzen; [...] egy majoros gazdaképző intézetet, csirászatot, faiskolát, mintaszőlőiskolát, pincekezelést létre hozhatnának. A megye területén léteznek oly alkalmas gazdasági helyiségek, jóságok, hol azt létesíteni lehetne [...]. Melynek egyenes haszna az lenne, hogy évenként 10–12 árvát, 30–40 gazdasági növendékét a közönségnek felavatottan képezni, s az illető részvényesek, községek az intézet jóságán jeles tenyészvikákat, kosokat, kanokat mérsékelt áron kaphatnának, kertjeiket nemes gyümölcsfákkal, szőlőiket vesszőkkel mérsékelt áron elláthatnák stb.

¹ Részlet a 200 éve született Korponay János történész akadémikus (1819–1881) *Abaújvármegye monographiája* című művéből. I. kötet. Kassa, 1870. 311–315. A szöveget a mai helyesíráshoz igazítottuk, a kihagyásokat három pont [...] jelzi. (A szerk.)

Amíg ilyesmi létre nem jő, mindodáig a megye területén virágzó mezőgazdaszat s gazdasági ipar nem képzelhető; mindodáig a megyét átszelő országos és mezei utakat más művelt országok példájára bántatlanul tenyésző eper- s gyümölcsfák nem szegélyezhetik, mikből a külföld ezer meg ezer mázsára menő jelesből jelesb aszalványait, ezer meg ezer akóra menő jeles alma és körteborait (Cyder) nyeri, mely a lelket és észet öllő pálinka helyett a munkás osztály szomját csendesítheti. Egy ily gazdasági intézet nélkül hiányzik az alkalom, a tanítók mezőgazdasági- és gyümölcsstenyésztési elméleti és gyakorlati kiképzésére, s a nép között a gyümölcsstenyésztés átható megkedveltetésére. Amíg a megye területén ily majoros gazdaképző intézet, s ezáltal létrehozni vélt gazdasági gépgyár — mely a földművelő közönséget olcsó és célszerű gazdasági eszközökkel elláthatná — létre nem hozatik; amíg a megye földbirtokos értelmiségét a társulat termékeny eszméje át nem hatja, míg törvénykönyveinkben a bérlő viszonyt nem szabályozzák, s azt gyors és részrehajlatlan igazságkiszolgáltatás nem védi, míg e tekintetben is más előre haladt nemzetek között helyet nem foglaltunk, mindodáig szakképzett vagy vagyonos bérlő osztály nem enyhítheti a birtokos pénz bajait, odáig pedig a mezőgazdaszat s ipartani törekvés hasztalan fáradozás.

Ha meggondoljuk azt, hogy mi Magyarország polgárai nem vagyunk míg a hazába behozott gyapot- és gyapjuszövetek festanyagait, tehát a gazdasági iparág termeléseit is, drága pénzen vagyunk kénytelenek a külföldnek megfizetni; amíg mi az okszerű kender- és lentermesztés, áztatás, fonás, feldolgozás érdekében a községekben egy szakszerű áztató helyet se vagyunk képesek létrehozni; amíg mi a külföldnek dobáljuk ki pénzünket oly cikkekért, amelyeket mi is termelhetünk; amíg kebelünkben egy len- és kenderszővő gyár — holott e megye területén jeles kender és len termeszhető, de az értelmes munkás osztály sem hiányzik — létre nem jő; amíg egy részvényeken alakulható csak szerény borkereskedő társulat sem létesül; amíg mi a tehénsajtért, mit mi helvét modorban községenként gyárthatnánk, és amivel mi más országokat láthatnánk el, ezereket dobunk ki; amíg hölgyeink a külföld gyártotta fényűzés s pipere cikkekért kiadni szokott pénzek legalább a selyemtermelés, s egy szakszerű selyembogárnövelde s gombolyító intézet (filanda) létrehozására nem szentelik; míg bennünket a közjó általános cselekvény dús szeretete áldozatra nem bír, — mindodáig a megye mezőgazdaszata, s gazdasági ipara hátra fog maradni, s az elszegényedés felé sietünk, köztünk a szegénység és erkölcstelenkedés mindig jobban fogja felemelni pusztító hatalmát, mindaddig országgyűléseinktől se várjuk minden társadalmi bajaink megszüntetését, a kormányt se okozzuk hátramaradásunk okai felől, mert Isten egyedül azt segíti, ki önnön magán is segíteni törekszik!

Mezőgazdaszatunk és iparunk hátramaradásának fő oka végre az olcsó és hosszú időre nyerhető pénzkölcsönzés lehetetlensége. Igaz, a magyar földhitelintézet Abaúj vármegye területére is kiterjesztette üdvös működését; de ha meggondoljuk azt, miszerint a megye területén létező 32,786 földbirtokos között aránylag csekély szám rendelkezik annyi birtokbeli biztosítékkal, mennyit a f. h. intézet szabályai igényelnek; beláthatjuk, hogy azon segedelem, melyet a gazdaközönség ezen intézettől várna, csekély mérvre szorítkozik. [...]

A mondottaknál fogva, azon kölcsön-, hitel- és zálogintézet, mely Kassán tőkepenzsek közreműködése folytán [...] a természetényekre való előlegezést is tűzte feladatául, amellet hogy a nemzetgazdaszat emelésében fontos szerepre hívatott, a mezőgazdaszat és gazdasági ipar kifejtésére jóltevéleg fog hatni, s a birtokos osztályt az uzsorások kezeiből idővel ki fogja szabadíthatni, és mivel kevesb kamatokkal működend, tevékenységét szélesebb alapra fogja fektetni, mint az érintett pénztárak.